

Здражко А. Є.,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

УКРАЇНСЬКІ ДОРЕВОЛЮЦІЙНІ ВИДАННЯ ПЕРЕКЛАДНОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Стаття присвячена історіографічному дослідженню українських видань дитячої перекладної літератури на початку XX століття, виявленню причин негативного ставлення до перекладачів дитячої літератури та малої кількості опублікованих перекладів творів для дітей у цей період.

Ключові слова: дитяча література, переклад, економічна криза, посткризова депресія.

Статья посвящена историографическому исследованию украинских изданий детской переводной литературы в начале XX столетия, раскрытию причин негативного отношения к переводчикам детской литературы и небольшого количества опубликованных переводов произведений для детей в этот период.

Ключевые слова: детская литература, перевод, экономический кризис, посткризисная депрессия.

The article deals with the historiographical research of the Ukrainian publications of translated children's literature in the early XX century, disclosing the causes of negative attitude towards translators of children's literature and sparse number of published translations of children's books during this period of time.

Key words: children's literature, translation, economic crisis, post-crisis doldrums.

Метою цієї роботи є історіографічне дослідження українських перекладів дитячої літератури початку XX століття. **Предметом** дослідження виступають переклади з англійської мови на українську, надруковані видавництвами у 1900-1916 рр. **Об'єктом** дослідження є історичні, політичні та соціальні чинники, які впливали на роботу видавництва та перекладачів. **Актуальність** такого дослідження полягає у створенні першого ґрунтовного переліку перекладів дитячої літератури українською мовою, зроблених на початку XX століття.

На початку XX століття українська нація перебуває у скрутному становищі. Народ розділено між двома могутніми державами: Російською імперією та Австро-Угорщиною. У 1900-1903 роках Україна на ряду з багатьма іншими країнами переживає економічну кризу, яка негативно впливає і на видавничу справу. Велика кількість перекладів спирається на російську мову-посередник, що значно ускладнює роботу перекладача та негативно впливає на якість перекладеного твору. Але апологети перекладацької справи все-таки спромагаються видати (хоч і не чисельні) переклади творів дитячої літератури українською мовою. Зокрема, першим перекладом дитячої літератури з англійської мови у XX столітті стали англійські казки, перекладені з російської, як з мови-посередника, Любомиром Селянським. До цієї збірки ввійшов твір Уйди (Луїзи де Раме) «Маленький граф» та англійська народна дитяча казка «Як собі дурак розуму здобув» [1]. Збірку опублікувала Друкарня Наукового товариства імені Тараса Шевченка у 1902 році.

У кінці XIX – на початку XX століття ставлення до перекладачів узагалі й особливо до перекладачів дитячої літератури було не лише скептичним, а навіть відверто негативним. Ось як їх характеризує тогочасний дослідник О. В. Круглов у своїх критико-педагогічних бесідах з питань дитячої літератури «Література «Маленького народу»: «Перекладачів не мало. Ще більше перекладачок. Усе, що не спроможне творити, писати від свого розуму, але жадає заробітку чи слави, – кидається на переклади» [5, с. 13]. Таке ставлення було викликано великою кількістю непрофесійно виконаних перекладів, які потрапляли у редакцію у «неможливого» вигляді. «Читаєш і не можеш зрозуміти, якою мовою це написано», – бідкався мені один редактор дитячого журналу. «...» Оригінальну таку статтю викинули б у кошик» [5, с. 14].

Інший критик дитячої літератури початку XX століття М. В. Чехов у своїй розвідці 1909 року «Дитяча література. Педагогічна академія в нарисах та монографіях» так характеризує вплив дитячої перекладної літератури: «Це, з одного боку, збагачує нашу дитячу літературу дуже цінними у педагогічному та ідейному відношеннях матеріалом, знайомить дітей з рисами життя інших народів, але, з іншого боку, заважає правильному розвитку нашої власної дитячої літератури» [8, с. 155]. М. В. Чехов закликає дитячих письменників створювати власні твори для маленьких читачів, а не перекладати «без розбору» зарубіжних авторів. Такі заклики не лише погіршують ставлення до перекладачів дитячої літератури, а й негативно впливають на кількість та якість таких перекладів.

Ось як характеризує якість дитячих книг інший дослідник дитячої літератури кінця XIX – початку XX століття Іван Феоктистов у своїй науковій праці «До питання про дитяче читання» 1891 року: «Головний недолік цих книг полягає в тому, що вони мають на меті не навчати дітей, а повчати, змушують їх не думати, а мудрувати, розраховуючи на їх глузд, якого у них немає, тоді коли потрібно розраховувати виключно на їх уяву» [7, с. 166].

Розглянувши наукові праці дослідників дитячої літератури кінця XIX – початку XX століття, можна зробити висновок, що ставлення до дитячої літератури, а особливо до перекладної, було негативним. М. В. Чехов на початку своєї роботи навіть ставить безглузде, із сучасної точки зору, питання: «Чи потрібна дитяча література? Ось питання, яке не можна вважати до кінця вирішеним. «...» Продовжують лунати голоси – й голоси педагогів, – які відкидають усіляке значення книг, написаних спеціально для дітей» [8, с. 1]. Таке ставлення до дитячої літератури мало свій вплив на видання перекладної дитячої літератури – за 1900-1903 роки XX століття була видана мізерна кількість перекладів з англійської мови – лише дві назви: Друкарня Наукового товариства імені Шевченка у 1902 році видає український переклад англійських казок та у 1903 році – роман Данієля Дефо «Робінзон Крузо».

Після економічної кризи – депресія 1904-1908 років, викликана безробіттям, тяжким економічним становищем, відсутністю свободи слова. За цей період виходять усього дванадцять перекладів творів дитячої літератури з англійської мови.

Друкарня П. Барського 1904 року видає збірку оповідань «Між хмарами сонечко» у перекладі Н. Грінченко, дочки відомих культурних діячів та письменників Бориса та Марії Грінченків.

У 1903 році студенткою Львівського університету Настя Грінченко поринає у революційний рух однієї з новостворених українських партій, яка об'єднувала національно свідому українську інтелігенцію. Революційна ді-

яльність повністю поглинає її життя у Львові. Вона рідко буває в сім'ї батьків. Постійні завдання, конспіративні квартири, а особливо тюремне ув'язнення дуже негативно вплинули на здоров'я дівчини. Борис Дмитрович та Марія Миколаївна хвилювалися, всіляко намагалися допомагати Насті, чим могли, продуктами і грошима, і за спокійливими словами. Тюрма дуже погано вплинула на здоров'я молодій письменниці.

Коли Настя була звільнена із в'язниці (через чотири місяці), вона знову продовжувала активно займатися революційною діяльністю. Батьки не могли категорично заборонити їй. Не могли вони також і зашкодити особистому щастю дочки. Сильне жіноче почуття кохання до чоловіка в серці Насті осяяло радістю батьків, але й, водночас, стурбувало. Донька вирішила жити цивільним шлюбом. Їм же хотілося, щоб вона оформила законний, церковний шлюб.

Та Насті Грінченко судилося покинути цей світ на 24-ому році життя. Батькам вона залишила невимовну журбу та печаль і маленького свого сина Володимира, якому ще не виповнилося й півроку. Горе Грінченків стало безмежним, коли їхній онук пішов за матір'ю через чотири місяці після її смерті [2, с. 11]. 1919 року бабуса та дідуса, сповнені журбою за своїм маленьким онучком, перекладають книгу для дітей «Серце» Е. де Амічіса та присвячують її «Пам'яті внука нашого Вові Грінченкові, присвячуємо цей переклад Б. та М. Грінченки».

Молода письменниця та перекладачка пішла з життя, але її визначні твори і досі радують сучасну малечу мелодійною та водночас такою простою мовою. Її переклади оповідань зі збірки «Між хмарами сонечко», опубліковані Друкарнею Наукового Товариства імені Шевченка під зарядом К. Беднарського, та твору Марка Твена «Пригоди Гека Фінна», опублікованого у видавництві «Вік» 1908 року, ще багато поколінь батьків будуть читати своїм маленьким діткам.

1905 рік не багатий на переклади дитячої літератури. Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка під зарядом К. Беднарського видає твір Р. Кіплінга «В джунглях» у перекладі Кирила Вербина (справжнє ім'я – К. Кахникевич).

Наступний переклад українською мовою виходить друком тільки у 1906 році. За цей рік опубліковано переклади двох творів Джонатана Свіфта: «Подорожі Гулівера до краю Ліліпутів» та «Подорож Гулівера до краю великанів», які було скорочено спеціально для прочитання дитячою аудиторією. Перший твір виходить у перекладі В. В-ра у Львові у видавництві Руського товариства педагогічного, яке було засновано 1881 року з метою вирішення проблем навчання українського населення (початкове середнє шкільництво, вища школа) та надання моральної і матеріальної допомоги учням і студентам. «Подорож Гулівера до краю великанів» опублікувала друкарня Наукового товариства імені Шевченка, переклад спирався на вже існуючий переклад німецькою мовою Фр. Камберія, українською мовою переклав Василь В-р. На сьогодні невідоме справжнє ім'я Василя В-ра (або В. В-ра), але його переклади ще й досі читають українські дітлахи. Варто згадати лише такі як-от «Без родини» Г. Мальо (за німецьким переказом Фр. Камберія) та вищезгадані переклади творів Джонатана Свіфта.

У цьому ж році Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка під зарядом К. Беднарського публікує твір М. Твена «Пригоди Тома Соєра» (у тексті перекладу – Марк Твайн) у перекладі Юліяна Панькевича. Перекладач більше відомий українцям як художник, автор портретів Т. Шевченка та І. Франка. Саме портрет останнього є єдиним портретом Каменяра, зробленим з натури. Відомо, що Ю. Панькевич організував у селах хори, керував ними, безкоштовно навчав сільських дітей малюванню, історії мистецтва, виготовляв декорації та проектував костюми для аматорських вистав, організував гуртки самоосвіти. А ще добре грав на скрипці, самовіддано диригував хорами. Також відомо, що це був єдиний переклад твору англійської дитячої літератури, зроблений Юліаном Панькевичем.

У 1907 році виходить переклад Марії Миколаївни Грінченко (під псевдонімом М. Загірня) – української письменниці, перекладача, педагога; дружини Бориса Грінченка. Друкарня С. А. Борисова видає переклад твору Марка Твена «Пригоди Тома Соєра». Це був не перший переклад Марії Миколаївни. Раніше, у 1906 р. вийшов друком її переклад казок Г. -К. Андерсена у Друкарні Товариства М. О. Гирич, до збірки ввійшли такі казки письменника: «Соловейко», «Мати», «Русалочка», «Ялинка», «Циганська голка», «Дівчина з сірниками», «Нове королівське убрання», «Мизиночка», «Шийка з пляшки», «Стокротка», «Погане каченя», «Пропаша», «Снігова королева», «Дикі лебеді», «Свічки», «Дзвін». Пізніше, у 1910 році, казка «Погане каченя» вийде окремою книжечкою у видавництві «Український Учитель».

У 1907 році виходять й інші її переклади творів дитячої літератури, зокрема дві казки М. Салтикова-Щедріна: «Як мужик двох генералів прохарчив» і «Дикий пан» (в одній книжці), а 1911 р. виходить переклад збірки «Цікаві оповідання про собак» з англійської мови у видавництві «Український Учитель». 1918 року були надруковані перекази творів Гарріет Бічер-Стоу «Дядькова Томова хата, або Життя рабів-негрів» та Томаса М. Ріда «Старшини у Вільбайській школі». Відомі й переклади Марії Миколаївни творів для дорослої аудиторії: «Земельна справа в Новій Зеландії», «Олександр Македонський великий войовник», «Про державний лад у всяких народів», «Який буває державний лад» (1906 рік); «Ворог народів», «Підпори громадянства», «Примари» Г. Ібсена, «Монна Ванна» М. Метерлінка (1907 рік); «Кінець Содомові», «У рідній сім'ї» Г. Зудермана, «Нора» Г. Ібсена (1908 рік).

Ідеї виховання української нації через книгу поділяли дочка та чоловік Марії Миколаївни. Настя Грінченко, дочка письменниці, перекладала здебільшого самостійно, але у 1908 році разом із матір'ю переклала драму Г. Ібсена «Росмергольм» на 4 дії. Б. Грінченко, чоловік перекладачки, у 1907 році випустив друком «Українські народні казки, вибрані для дітей» та безліч казок у віршах у 1904-1905 рр. Він також видав друком свою інтерпретацію відомого твору Данієля Дефо «Пригоди Робінзона Крузо» у 1918 році під назвою «Робінзон: Оповідання про те, як один чоловік по чужих краях мандрував і як він на острові серед моря жив».

Перекладала М. Грінченко й у співтворстві з іншою відомою перекладачкою О. Косач-Кривинюк. 1908 року видавництво «Український Учитель» видало друком літературний ілюстрований збірник для дітей «Світло», до якого ввійшли переклади Марії Миколаївни та Ольги Петрівни.

У 1908 році виходить друком рекордна кількість перекладів творів англійських письменників українською мовою – шість назв. Видавництво Руського товариства педагогічного публікує у Львові переклад твору англо-американської письменниці Френсіс Ходгсон Бернетт «Сара Кру» (прізвище перекладача не вказано). Цього ж

року виходить переклад твору Артура Конана Дойля «Кривавий шлях» у перекладі А. Шебець накладом «Народного Слова» у Загальній друкарні, також – переклад твору «Бунтарь Моті Гюй» Редьярда Кіплінга у видавництві «Час» та три переклади творів М. Твена: вже згаданий вище переклад Н. Грінченко «Пригоди Гека Фіна» та «Князь і жебрак», «Пригоди Гука» Володимира Держируки. Останній був відомий громаді як перекладач з німецької та англійської мов, видавець брошури «Боротьба з алкоголем» Матті Геленіуса та Аллі Триг-Триг Геленіус, а також автор комедій «Царицині черевички» та «Червона свитка». Особливу увагу громадськості В. Держирука (ще студентом) привернув до себе під час першого українського освітньо-господарського конгресу 1–2 лютого 1909 року у Львові, на якому він виголосив свою антиалкогольну доповідь. Вона викликала зацікавлення серед духовної та світської інтелігенції. Пізніше, 1914 року, В. Держирука переклав «Вечори на хуторі біля Диканьки» М. Гоголя.

Малу кількість опублікованих перекладів творів дитячої літератури цих років можна пояснити як посткризовою депресією, так і революцією 1905-1907 років, проте на тлі загального занепаду Друкарня Наукового товариства імені Шевченка, Друкарня С. А. Борисова, Видавництво Руського товариства педагогічного продовжують друкувати якісну перекладну дитячу літературу.

У 1909 році виходить друком збірка казок Редьярда Кіплінга, до якої увійшли наступні казки: «Про Кота, що гуляв, де сам хотів», «Ріккі-Тіккі-Таві», «Слоненя», «Як з'явилися на світ панцирники». Також виходить твір М. Твена «Подорож капітана Стормфільда на небо: Екстракт з його власного манускрипта». Обидві книжечки публікуються у перекладі Ю. Сірого.

Ю. Сірий (справжнє ім'я – Юрій Пилипович Тищенко) – відомий видавець, журналіст, письменник, перекладач, громадський діяч. Сповнена трагічних поневірянь, його доля є певною мірою типовою для представників українського руху першої половини ХХ століття. Він народився 22 квітня 1880 року у с. Салтичія Бердянського повіту Таврійської губернії, походив зі звичайної селянської родини і самотужки пробивав собі життєвий шлях. Хлопець зростав у бідній багатодітній селянській родині, нотатки у його щоденнику свідчать про сумні враження з часів злиденного дитинства, що мотивувало Ю. Сірого до створення добрих дитячих творів та вдалих перекладів англійських класиків для дітей. Після закінчення народної школи та вчительської семінарії Ю. Тищенко почав працювати у двокласній школі при залізничному депо. Окрім викладання, молодий вчитель також опікувався впорядкуванням шкільної бібліотеки та організував аматорський театральний гурток. Працюючи з простими людьми, майбутній перекладач усвідомив важливість поширення знань серед найнижчих прошарків суспільства як передумови їхнього подальшого національного зростання. Саме з цього часу у Ю. Тищенка з'являється зацікавлення дитячою і популярною літературою. Його перші публікації під псевдонімом Юрій Сірий з'явилися на шпальтах «Села», «Дзвону» та ЛНВ, а також у «Рідному краї», «Раді», «Дзвінку», «Дзвоні», «Молодій Україні», «Українській хаті». Ю. Тищенко завжди опікувався вихованням маленьких українців, саме для них і створював свої оповідання та казки: «Крим: (Оповідання про подорожі дітей)», «Про горобця, славного молодця», «Світлова мандрівка краплини води». Відомі й твори письменника для дітей з природознавства, наприклад: «Дивовижні рослини» та «Про світ божий». Ю. Тищенко також багато працював над перекладами дитячої літератури з англійської мови: казки Р. Кіплінга, «Подорож капітана Стормфільда на небо: Екстракт з його власного манускрипта» М. Твена (1909 рік), «Нетрі: Брати Моуглі: (Оповідання з життя дитини поміж звірями)» Р. Кіплінга (1911 рік), «Семейство лисів» Е. Сетон-Томпсона (1914 рік), збірка «Рідні колоски: Читання для молодших класів гімназії» (1917 рік), «Вулі, чабанський пес» та «Подорож дикої качки» Е. Сетон-Томпсона, хрестоматія «Вінок» (1918 рік). У 1909 році Ю. Тищенко взяв на себе провадження технічних справ заснованого О. Грушевським товариства «Лан», для якого у цьому ж році переклав збірку казок Редьярда Кіплінга. У 1918 році для київського видавництва «Українська школа» Ю. Тищенко під псевдонімом Юрій Сірий перекладає два твори Ернеста Сетон-Томпсона: «Вулі, чабанський пес» та «Подорож дикої качки». У 40-х роках ХХ ст. він очолив засноване у Німеччині Об'єднання працівників дитячої літератури, для якого редагував «Українську дитячу енциклопедію».

Ю. Тищенко помер 5 грудня 1953 року, встигнувши видати свою останню книжку, назва якої для нього – вічного емігранта – була символічною: «Україна – земля моїх батьків».

У 1910 році виходить збірка оповідань Р. Кіплінга у перекладі Н. Романович-Ткаченко, до якої увійшли такі оповідання: «Без благословення церкви», «Серед одкинутих», «Близнята», «В лісі», «В шахті номер двадцять другий», «На поліцейській стражниці», «Повінь», «Заздрість орангутана», «Всі ми троє – одно», «Суд Дунгари» [4]. Наталя Данилівна Романович-Ткаченко більше відома як письменниця, авторка збірок «Життя людське» (1918), «Несподіваний землетрус» (1928), «Чебрець-зілля» (1928), «Зінькова Зірка» (1929), книги «Нас кличуть гудки. Записки революціонерки 900-х рр. « (1931), а також оповідань «Будиночок над кручею» (1913), «Петрусь, Нінусь, Юрусь» (1912) та трилогії «Мандрівниця» і подорожніх записок з Галичини (1917-1918).

Народилася Наталя Данилівна у м. Сквирі на Київщині 1884 року. Письменниця брала участь у діяльності українських революційних гуртків, була членом літературної організації «Плуг». Хоча Н. Романович-Ткаченко і була відома читачам як представниця дорослої літератури, з-під її пера вийшли й досі відомі переклади дитячої літератури з англійської мови, такі як: оповідання Р. Кіплінга 1910 року, «Верхівець без голови» та «Оселя в пустелі» Т. М. Ріда 1929 року. Відомий і переклад Наталі Данилівни «дорослої» літератури – твір Е. Сінклера «Герой капіталу», який вийшов накладом «Канадійського Фармера» у місті Вінніпег (Канада) 1918 року.

1910 рік був багатим на переклади творів Р. Кіплінга. Окрім оповідань цього автора у перекладі Н. Романович-Ткаченко цього ж року виходять друком казки та «сторійки» Р. Кіплінга у перекладі В. Ткачевича у друкарні А. В. Кисілевського і С-ки. Казки вийшли у збірці під назвою «От собі і казочки», до якої увійшли наступні твори: «Слонятко», «Як собі кит горло роздобув», «Від чого верблюдові горб зробився», «Як роздобув собі носоріг свою шкуру», «Звідки взявся черепащенко», «Від чого леопард цятканий став». До збірки історій, яка вийшла друком під назвою «От собі сторійки» увійшли наступні твори: «Кіт Мурко, що заодно самотріть гуляв», «Рак,

що з морем грався», «Спів-переспів за старого чоловічка Кангура», «Як списано першого листа», «Про метелика, що ніжною тупав», «Сторійка за Мугамада Діна», «Сьміюча криниця».

1911 року світ побачив ще один переклад твору Дж. Свіфта «Гуліверове мандрування: Оповідання Джонатана Свіфта. Частина 1: Пробування в ліліпутів» у перекладі Олени Пчілки. Запозичивши свій псевдонім від невсипущих трудівниць-бджілок, Ольга Драгоманова-Косач усе своє життя невтомно трудилася на теренах української літератури та культури як прозаїк, поет, драматург, перекладач, літературний критик, фольклорист, етнограф, редактор-видавець журналу «Рідний край». [6, с. 15]. У передмові до своїх перекладів з М. Гоголя (1881) вона писала: «Трудно зважити, що більше розвиває мову, чи самостійне писання, чи переклади; здається, однак, що переклади, бо, пишучи самостійно, автор при недостатці якого слова може обминути його чи обернути як інакше, – перекладач же мусить дошукувати власне такого-то слова чи відповідного виразу, щоб було передано власне те, що хотів і як хотів сказати автор-первотворець» [6, с. 15]. Високо оцінюють переклади творів М. Гоголя, Д. Свіфта, Ч. Діккенса, О. Уайльда, Г. К. Андерсена, Л. Толстого, Е. Золя, Гі де Мопассана, А. Доде, С. Лагерлеф, виконані Оленою Пчілкою.

Цього ж року маленькі українські читачі познайомилися ще з одним перекладом творів Е. Сетон-Томпсона: «Історія гірського барана» та «Червоний Комірець», «Історія одної куріпки». До цієї збірки також увійшов твір В. Лонга «Орел – Піднебесні Крила». Усі оповідання у збірці вийшли у перекладі дитячого письменника Юр. Будяка (справжнє ім'я – Юрій Якович Покос).

Видавництво Руського товариства педагогічного продовжує свою роботу над виданням перекладів англійських творів українською мовою і 1912 року публікує «Записки недоброго хлопця: повість для молодіжи» (прізвища перекладача не зазначено).

У 1914 році видавництво «Лан» повертається до видання перекладів творів Е. Сетон-Томпсона («Семейство лисів») та В. Лонга («Зустріч з медведем», «Лісний велетень») українською мовою. Цього разу твори виходять у перекладі Ю. Сірого.

У 1915 році з'являється перша збірка оповідань О. Уайльда у перекладі Ориси Маковської, до якої увійшли наступні твори: «Артист», «Смерть Нарциза», «Сфінкс без тайни», «Щасливий князь», «Молодий король», «Самолубний великий», «Добротворець», «Суд». Характеризуючи переклади оповідань О. Уайльда ХХ ст. в інтерв'ю А. Здражко, відомий український перекладач дитячої літератури І. Корунець загалом невисоко оцінює переклади Ориси Маковської у названій збірці, вважаючи недоліком те, що «у тексті були вжиті львівські, галицькі діалектизми» [3, с. 51]. До речі, сам І. Корунець як перекладач, ознайомившись ще й з російськими перекладами оповідань О. Уайльда, в яких він знаходить неточності та відхилення від оригінальних текстів, зумів оминати помилки попередників.

Уже наступного, 1916, року світ побачив ще один переклад українською мовою оповідання О. Вайлда (збережено орфографію вказаного видання) «Соловій та рожа» українською мовою, який увійшов до збірки «Хан і його син або Українка – Бранка і другі оповідання», що вийшла друком у місті Вінніпег (Канада) накладом «Українського Голосу».

У 1916 році просвітньо-економічна і політична газета-тижневик «Український голос», що виходить у Канаді з 1910 року у місті Вінніпег як періодичне видання Української видавничої спілки «Тризуб», видає ще один переклад твору Джонатана Свіфта «Подорож Гулівера до краю ліліпутів». У цьому ж році Українська видавнича спілка в місті Вінніпег публікує й інший твір Джонатана Свіфта «Подорож Гулівера до краю великанів і другі оповідання». Публікація перекладів дитячої літератури українською мовою за кордоном пояснюється важким становищем українських видавництв на початку ХХ століття унаслідок економічної кризи та назріваючої революції й відповідно – спровокованою цими кризовими соціальними явищами хвилею трудової та політичної еміграції.

Невелика кількість опублікованих перекладів дитячої літератури з англійської мови у 1900-1916 роки пояснюється скрутним становищем українських видавництв у період економічної кризи, посткризової депресії, першої російської революції та назріванням Жовтневої революції. Але апологети українського слова все-таки спромоглися захистити українське мистецтво перекладу від занепаду, що підтверджується зазначеними в цьому дослідженні перекладами.

Література:

1. Англійські казки / З англійської перевів Л. Селянський. – Львів : Друкарня Наукового Товариства ім. Шевченка під зарядом К. Беднарського, 1902. – 55 с.
2. Грінченко М. Біографія Грінченко Насті: Автограф-чернетка / М. Грінченко. – Інститут рукопису НБУ імені В. Вернадського, ф. І, од. зб. 32654, 25 арк.
3. Здражко А. Усі ми родом з дитинства / А. Здражко. // Зарубіжна література. – 2012. – № 6. – С. 50-51.
4. Кіплінг Р. Оповідання / Редьярд Кіплінг. Пер. з англ. Н. Романович. – К. : Друкарня Першої Київ. Друк. Спілки, 1910. – 112 с.
5. Круглов А. В. Литература «Маленького народа». Критико-педагогические беседы по вопросам детской литературы. Выпуск второй / А. В. Круглов. – Москва: Типография Э. Лисснера и Ю. Романа. Издание книжного магазина М. Д. Наумова, 1897. – 235 с.
6. Матвішин В. Родина Косачів-Драгоманових та європейське красне письменство / В. Матвішин. // Зарубіжна література. – 2012. – № 5. – С. 15 – 21.
7. Феоктистов И. К вопросу о детском чтении / И. Феоктистов. – С.-Петербург : Издание М. М. Лебедева и Ко, 1891. – 271 с.
8. Чехов Н. В. Детская литература. Педагогическая академия в очерках и монографиях / Н. В. Чехов. – Москва : Типография Русского Товарищества. Книгоиздательство «Польза» В. Антик и Ко, 1909. – 256 с.